

Костирко А.,
канд. екон. наук,
старший викладач кафедри обліку і оподаткування

Васильєва О.,
кафедра обліку і оподаткування, 4 курс,
обліково-фінансовий факультет,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

В умовах розвитку економічних відносин в Україні все більшого поширення набувають проблеми, пов'язані з негативним впливом на навколишнє середовище. Реалізація положень Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [1] спрямована на забезпечення збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку регіонів, що ґрунтується на впровадженні нових еколого-економічних категорій, зокрема екологічного аудиту, а також перегляду ролі старих економічних інструментів економічної політики.

Досягнення такої мети неможливе без впровадження й удосконалення інструментів еколого-економічної політики, зокрема екологічного аудиту. Роль такого аудиту посилюється із підвищення впливу екологічних показників на інвестиційну привабливість і конкурентоспроможність компаній на ринку.

Проблеми екологічного аудиту досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: Л. Максимів, Я. Мех, О. Михайлик, В. Шевчук, В. Семенова, Р. Кулик та ін. Інтеграцію та розвиток екологічного аудиту в системі управління навколишнім середовищем досліджували Г. Серов, В. Сидорчук.

Незважаючи на значні доробки в теоретичній базі досліджень, у даній сфері залишається багато нерозв'язаних питань. Одним з таких є визначення проблем та перспектив впровадження екологічного аудиту на підприємствах України за сучасних умов функціонування економіки.

За сучасних умов у більшості країн Західної Європи (Німеччина, Великобританія, Австрія, Франція, Норвегія, Швеція, Фінляндія), а також у США, Канаді, Японії та інших країнах світу фактично сформувалось постіндустріальне суспільство, яке характеризується не лише рівнем матеріального добробуту і технічного розвитку, а й жорстким законодавством у сфері екології й охорони довкілля і, що дуже важливо, готовністю громадян дотримуватися цих законів.

Значним мотивом у розвитку еколого-орієнтованої економіки стало розуміння вичерпності ресурсів. Загальновідомий факт, що якщо в «зелену економіку» щорічно вкладатиметься \$1,3 трлн (2% від світового ВВП), то до 2050 р. не тільки збільшаться запаси відновлюваних ресурсів, але й покращаться показники соціально-економічного розвитку світової економіки. У протилежному випадку – до 2050 р. на 7,5 млн. кв. км скоротиться площа території з природними ресурсами за умови нинішнього їх використання [2].

В Україні перші кроки до впровадження екологічного аудиту зроблено у 90-х рр. ХХ ст. Важливим кроком у розвитку екологічного аудиту стало прийняття 01.01.1998 р. міжнародних стандартів ISO серії 14000 на рівні

державних стандартів, що регулюють методологічні основи аудиту екологічної діяльності підприємств. У 2004 році прийнято Закон України «Про екологічний аудит», яким визначено основні юридичні та організаційні засади його здійснення [3].

У сучасній літературі можна зустріти багато визначень терміну «екологічний аудит». На наш погляд, найповнішим є наступне: екологічний аудит – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, систем управління навколишнім природним середовищем та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту [3].

Право на проведення екологічного аудиту в Україні мають екологічні аудитори, сертифіковані відповідно до вимог законодавства України. Такими вимогами є: відповідна вища освіта; досвід роботи у сфері охорони навколишнього природного середовища або суміжних сферах не менше чотирьох років підряд; отримання в установленому порядку сертифіката на право здійснення відповідної діяльності, який видається терміном на 3 роки [3].

Закон України «Про екологічний аудит» розрізняє внутрішній та зовнішній, обов'язковий та добровільний екологічний аудит.

Внутрішній екологічний аудит об'єкта проводиться на замовлення його власника чи органу управління для власних потреб. Зовнішній екологічний аудит проводиться на замовлення інших заінтересованих суб'єктів. Такими суб'єктами можуть бути, зокрема, потенційні покупці об'єкта, що приватизується або виставляється на продаж з метою визначення реальної вартості об'єкта з урахуванням його екологічних характеристик.

Добровільний екологічний аудит здійснюється стосовно будь-яких об'єктів на замовлення як власника (органу управління) об'єкта, так і іншого зацікавленого суб'єкта. Обов'язковий екологічний аудит відповідно до ст. 12 Закону України «Про екологічний аудит» здійснюється на замовлення заінтересованих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, відповідно до переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку [3].

Незалежно від виду аудиту, основною метою при його проведенні є:

- контроль вірогідності наданої підприємством екологічної інформації;
- перевірка відповідності об'єкта екологічним вимогам;
- оцінка існуючої системи керування навколишнього середовища і здоров'я працівників;
- оцінка ризиків від регульованих і не регульованих впливів на середовище.

У практиці проведення екологічного аудиту доречно виділити наступні особливості: підтримка екологічного аудиту та реагування на його результати з боку керівництва підприємства, галузі, спеціально уповноважених органів управління навколишнім середовищем; незалежність функцій екологічного

аудиту щодо перевірки діяльності у загальній та екологічній системах управління; незалежність аудитора у формуванні команди; незалежність висновків екологічного аудиту; наявність процедур проведення аудиту, що гарантують його якість і конфіденційність тощо.

В Україні даний вид аудиту лише починає розвиватись. Базою для його впровадження та подальшого розвитку є ратифікація на державному рівні міжнародних стандартів екологічного менеджменту та аудиту серії ISO 14000 та прийняття Закону України «Про екологічний аудит».

Таким чином, можна зробити висновок про те, що екологічний аудит, будучи гнучким механізмом в умовах ринкової економіки, покликаний стати важливим інструментом реалізації конституційних прав громадян на безпечне довкілля та екологічну безпеку на рівні окремих підприємств, територій і держави в цілому.

Для покращення екологічної ситуації нашої держави необхідним є проведення комплексу законодавчих, соціально-економічних, технологічних та системно-контрольних заходів, основним серед яких є екологічний аудит. У зв'язку з цим, на нашу думку, доцільно активізувати роботу законодавчої та виконавчої гілок влади, залучивши до відповідних розробок вітчизняних екологічних аудиторів, які вже мають певний практичний досвід роботи у цій сфері, а також напрацювання передового світового досвіду.

Література:

1. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] : Указ Президента України №5/2015 від 12.01.2015 року. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

2. Коленов О.М. Зарубіжний інструментарій державної екологічної політики [Електронний ресурс] / О.М. Коленов. – Режим доступу : <http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol3/022.pdf>.

3. Про екологічний аудит [Електронний ресурс] : Закон України №1862-IV від 24.06.2004 року. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1862-15>.

4. Купінець А. Екологічний чинник у нормативно-правовому регулюванні міжнародної торгівлі / А. Купінець, С. Харічков // Економіка України. – 2015. – № 2. – С. 77-79.